

PRIMERA TROBADA VERS LES ESCOLES FEMINISTES 25/05/2019 EIX IDENTITAT

Eix Identitat

Per una educació que posi la construcció de les identitats personals al centre, que transiti del binarisme home-dona a la diversitat de gènere i d'identitats tot fomentant l'empoderament femení, la construcció de noves masculinitats no agressives ni opressores i situant al centre la perspectiva anticlassista, antiracista i anticapacista.

A partir de la **Primera trobada vers les escoles feministes** hem dibuixat sis eixos o coordenades de treball per començar a construir les escoles feministes. Els eixos són: cos, identitat, comunitat, vida, pensament i educació pública. Aquest document recull el material previ i posterior a la trobada amb el que es va a començar a treballar l'eix d'Identitat. D'aquí podeu extreure alguns plantejaments de marc teòric i social, idees de pràctiques pedagògiques, i debats i reflexions sorgides de la trobada.

1. Introducció

L'eix de la identitat parteix del binarisme de gènere (home-dona) i transita, en l'escola feminista, cap a la diversitat de gènere i, encara més enllà, la diversitat i la complexitat de totes les identitats. Una de les tasques prioritàries de l'educació formal és la d'acompanyar els nostres infants i adolescents en la construcció de les seves identitats personals i fer-ho a través de la seva educació emocional, intel·lectual i social. En aquesta construcció, la identitat de gènere està absolutament obviada malgrat que juga un paper cabdal que ho travessa i ho condiciona tot des del mateix moment del nostre naixement. En la construcció de la nostra identitat se'ns imposa el binarisme home-dona, una construcció cultural que limita el nostre desenvolupament personal i alhora estableix una relació jeràrquica que atorga als homes el poder i discrimina radicalment les dones.

L'educació feminista reclama la centralitat la construcció de les identitats personals dins la tasca educativa, situa al centre la perspectiva de gènere a l'hora d'acompanyar els nostres infants i adolescents en aquesta trajectòria i pretén acompanyar en l'empoderament femení, la construcció de masculinitats no agressives ni opressores i, més enllà d'això, subvertir els mandats binaristes i discriminatoris per transitar cap a la diversitat de gènere i finalment cap a l'eliminació del gènere com a categoria identitària. Contempla, alhora, la intersecció d'altres eixos com la raça, la classe o les capacitats i totes les complexitats que ens configuren com a persones, tot ajudant a construir identitats lliures de categories, identitats en tant que persones, a través de les diversitats, la inclusió i la tolerància.

2. Pràctiques educatives

Com es pot fer? Amb quins plantejaments, pràctiques i/o experiències concrets?

- *Amb una revalorització de les feminitats: promovent la igualtat i l'empoderament femení, trencant l'estereotip tradicional passiu i oprimint, recuperant la història de la dona i la història de la seva discriminació.*
- *Amb acompanyament en la construcció activa de masculinitats alternatives: deconstruint l'estereotip masculí normatiu masclista, reassociant la masculinitat a les feines de cura.*
- *Treballant la diversitat de gènere i les altres diversitats: d'origen, de capacitats, de classe... posant en valor les diversitats, com a punt de partida ric i fonamental.*
- *Treballant els codis de vestimenta: per aprendre a respectar les persones independentment de com vagin vestides, relacionant la llibertat individual de cadascú amb els mandats de gènere socialment imposats.*
- *Amb joc simbòlic: forçant la subversió de rols de gènere a través del joc simbòlic. Per exemple, que les nenes juguin a cotxes i construccions i els nens a perruqueries i a cuidar bebès.*
- *Trencant amb les inèrcies de gènere a l'hora de recomanar itineraris d'estudis.*
- *No separant els banys de nens i nenes.*
- *Potenciant els esports mixtos.*
- *Amb Crítica de Gènere i de les Identitats: treballant la reflexió sobre constructes culturals com el binarisme, els estereotips de gènere o les jerarquies de gènere, i sobre les lluites feministes i LGTBI, i les altres lluites identitàries com la racial, la religiosa o la cultural.*
- ...

3. Primera Trobada vers les escoles feministes (25 de maig de 2019)

3.1. Plantejament i documentació prèvies a la trobada

La identitat és una manera de ser en el món. Es negocia constantment al llarg de la vida. Es defineix socialment perquè es produeix com una experiència viva de participació en les comunitats. Des d'una perspectiva interseccional, els eixos d'identitat es basen en categories biològiques, socials i culturals com l'edat, el gènere, l'ètnia, la classe, la diversitat funcional, l'orientació sexual, la religió, l'edat, la nacionalitat, entre altres que interaccionen en múltiples i simultanis nivells. Cal pensar cada tret identitari d'una persona com intrínsecament unit amb tots els altres elements per poder comprendre de forma completa la pròpia identitat. A més, en les interseccions dels eixos es generen sistemes específics d'opressió, dominació o discriminació. L'escola, la família i els mitjans de comunicació són agents socialitzadors amb un poder d'influència real en la creació de les identitats de les persones i en la reproducció (o deconstrucció) dels sistemes d'opressió. Ens posem a treballar-hi?

Vídeos

- Entrevista a Miquel Missé, sociòleg i activista trans <https://www.youtube.com/watch?v=5xCMUva6wXs>
- Gerard Coll-Planas Dibuint el gènere <http://www.dibgen.com/>
- Vídeo de la xerrada de Gerard Coll-Planas sobre interseccionalitat i desigualtats socials a l'escola <http://www.escolesfeministes.org/2019/05/13/video-de-la-xerrada-de-gerard-coll-planas-sobre-interseccionalitat-i-desigualtats-socials-a-lescola/>

- Vídeos sobre interseccionalitat del projecte 'Igualtats Connectades' de l'Ajuntament de Terrassa (Lucas Platero, Maria Rodó de Zarate, etc.)
<http://igualtatsconnect.cat/recursos-formacio/> <http://igualtatsconnect.cat/recursos-formacio/>

Guies

- Guía pedagógica para una educación intercultural, anti-racista y con perspectiva de género <http://www.fundacionrenaciendo.org/images/Gui-a-Pedago-gica-para-una-Educacio-n-Intercultural-PRIEM-FUSUPO-CANADA.pdf>
- Coeducació SCCL i Candela SCCL (2019) DESAPRENENT Una mirada feminista a l'etapa secundària https://media-edg.barcelona.cat/wp-content/uploads/2019/04/21125324/guia_def_04_20052019_web.pdf
- Orientacions pedagògiques per la coeducació http://competenciesiepd.edualter.org/ca/orientacions-pedagogiques#b_start=0&c4=enfocament_de_genere&c10=primaria
- ICD (2008) Guia de coeducació per als centres educatius i recursos per a l'elaboració d'un projecte de centre http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/publicacions_eines10.pdf
- Departament d'Ensenyament (2018) Orientacions sobre el tractament de la igualtat de gènere i la diversitat cultural en el material didàctic <http://xtec.gencat.cat/web/.content/projectes/intercultural/documentacio/orientacions-050318-v2.pdf>

- Com s'intervé quan comencen a operar les regles de la masculinitat? A edats primerenques ja s'observen algunes conductes que comencen a apuntar en aquesta direcció, encara que segueix a través dels jocs.
- Violències sexuals i les violències a les identitats dissidents
- Tenir en compte el context: la crisi econòmica i/o l'existència de famílies amb necessitats bàsiques no cobertes, dificulta la participació d'aquestes a les tasques voluntàries o fora d'horari. Ho hem de tenir en compte.
- Les xarxes socials.

Com està l'escola?

- A moltes escoles s'està treballant amb una perspectiva feminista però queda molt per fer.
- Incloure aquesta perspectiva feminista en el currículum.
- Cal formació específica per la comunitat docent (monitoratge, docents, educadores, etc.) però també implicant a les famílies i l'alumnat
- Generar espais més amables per la inclusió de totes les diversitats (gènere, funcional, etc.)
- Aliances i comunicació per una resposta col·lectiva no individualitzada, fugint de la lògica capitalista.
- Fer valdre el treball de les comissions de gènere
- Per normativa tots els centres han de tenir una persona de referència de coeducació. En general no funciona. Aquesta persona ha de tenir formació i informar de les coses que es fan. Pot ser un membre de l'AFA.
- Dificultat per arribar al professorat La manca d'aliances entre famílies i docents dificulta l'execució de propostes de les famílies
- Incompliment de les lleis (violència, LGTB, igualtat, educació). Podríem exigir-ne el compliment a través de queixes (parlamentàries, al síndic, al departament d'educació, etc.).

Comentaris relacionats:

Un treball de les comissions de gènere podria ser crear mecanismes d'actuació davant de situacions concretes i que sigui obligatòria per al personal del centre. Com una mena de protocol. Cal treballar el tema, visibilitzar-ho, fer una resposta col·lectiva a aquella situació de violència masculista.

Centrar-nos en el fet que ens adrecem a menors.

Fer una presa de consciència vol dir canviar-ho tot. És difícil fer-ho des del sistema. Aposten per fer-ho des d'un espai amable per arribar a fer xarxa entre tota la comunitat. És un camí de llarg recorregut i potser els reptes costaran d'arribar perquè les lleis no són suficients.

El més important és el canvi de mentalitat. Com ens situem en el món. Requereix temps.

Què podem fer?

- Compartir experiències i projectes
- Projecte de referents feministes
- Facilitar i participar en aquests espais

- Organitzar-nos territorialment per enfortir l'escola pública
- Comissions de gènere mixtes, amb professorat.
- Demanar aplicar les lleis
- Aprofitar el potencial de la diversitat existent per afavorir el canvi
- Edualter. Competències i educació pel desenvolupament
- Afavorir la xarxa

Treball de l'eix

Explicació del mapa conceptual que s'ha creat a partir del treball grupal que es va iniciar en dos grups i es va a seguir i finalitzar en un sol gran grup.

Qui ha d'actuar?

Hi ha un acord en què la resposta ha de ser col·lectiva i no individualitzada, per tant, qui ha d'actuar és la col·lectivitat. Treballar des de la col·lectivitat requereix fer xarxa i teixir aliances.

La col·lectivitat implica professorat, professionals dels serveis de monitoratge i de temps de migdia i les famílies. Així doncs, és especialment important trencar el bucle que es crea sovint en què el professorat responsabilitza a les famílies i les famílies al professorat de les actituds de les criatures, posant l'èmfasi que és l'altre actor el que ha d'actuar per canviar les coses.

Què cal fer?

Les propostes d'acció s'agrupen en les següents tipologies d'accions:

- **Comunicació:** es perceben varis aspectes de millorar en la comunicació:
 - el vocabulari que s'utilitza no sempre és no sexista
 - la comunicació hauria de ser més inclusiva. Sovint es dona per suposat el binarisme home/dona i es dona poca visibilitat a les diversitats de gènere
 - recordar que la comunicació també es dona a través dels llibres de text i que cal revisar-los
 - el professorat explica que dins els claustres s'identifiquen sovint prejudicis vers les tipologies de famílies diverses. Per exemple a les reunions d'avaluació s'atribueix els problemes de les criatures a la diversitat familiar.

Per tal de generar un bon treball de la comunitat educativa cal crear un clima de **comunicació amable, des de la cura de l'altre**, això és especialment important per trencar el bucle que hem mencionat entre professorat i famílies.

- **Col·laboració:** la col·laboració té com objectiu el **treball en xarxa** amb implicació de les famílies en l'escola.
 - Una de les estructures clares de col·laboració entre famílies i claustre que s'identifica són les comissions de gènere. S'apunta la necessitat que aquestes comissions siguin mixtes incloent professorat a més de famílies per tal d'anar a la una. S'expressa també la sensació compartida que les accions de les comissions arriben sempre a les mateixes persones i costa molt arribar altres famílies que potser tenen menys consciència de gènere.
 - Es menciona la necessitat de trobar-nos i fer xarxa entre comissions de gènere per tal de compartir experiències i, per exemple, intercanviar com s'han diversificat les accions de les comissions anant més enllà d'organitzar xerrades.

- La col·laboració pot servir per pensar i redactar protocols d'actuació liderats des de la base dels agents implicats comptant també amb els moviments feministes, tal i com s'ha fet amb els protocols sobre violència masclista.
- **Sensibilització i conscienciació**
 - S'identifica una falta de coneixement tant en l'àmbit docent com familiar i poca consciència col·lectiva.
 - S'identifica que entre les persones més implicades en temes de gènere a les escoles sovint es veu una disociació entre el què pensem, què tenim clar a nivell teòric i què diem i què fem.
 - Cal un canvi de mentalitat que implica revisar-se personalment. S'identifica la dificultat de revisar-se des de la posició d'autoritat de docent.
 - A les escoles falten referents diversos. Aprofitar el potencial de la diversitat que té la pròpia escola com a referents, per exemple: famílies amb dues mares.
 - També es podrien aprofitar els conflictes com a espai d'aprenentatge.
- **Formació:** cal formar el professorat i cal formar en com aplicar al dia a dia la coeducació, baixar la teoria a la pràctica quotidiana. Dues propostes concretes:
 - Cal formació per trencar els prejudicis del propi professorat vers la diversitat familiar.
 - Cal format també inspecció si aquesta figura assumeix el seguiment de l'aplicació de les lleis i protocols de coeducació.
- **Aspectes estructurals:** s'identifiquen aspectes estructurals de les escoles que tenen per objectiu vetllar per la coeducació però ambdues es consideren insuficients a la pràctica:
 - Pla de convivència: les persones que han revisat els plans dels centres on estan han manifestat que aquests plans no responen a com el centre planteja abordar la coeducació.
 - La persona referent de coeducació al centre: es parla que és una figura molt desconeguda entre les famílies i es qüestiona la implementació real que té als centres.
- **Els espais:** es parla de la necessitat de revisar els usos dels espais escolars com el **pati** (espais de lleure) i els **lavabos**. La problemàtica dels lavabos no està encara molt visibilitzada. S'explica que als lavabos no mixtes, per exemple a infantil, els nens deixen brut el vàter al orinar drets i les nenes al orinar assegudes són qui els neteja. Cal fer èmfasi en la necessitat que els nens siguin respectuosos i curosos i deixar de normalitzar aquesta pràctica. Es comenta la necessitat de generar espais amb perspectiva de gènere.
- **Aspectes legals:** es remarca la falta d'implementació de les lleis que aboguen per la igualtat i es marca que cal plantejar dues vies:
 - Exigir l'aplicació de les lleis
 - Utilitzar la via coercitiva de denunciar l'incompliment de les lleis mencionades, tot i que no sigui la més desitjable però es comenta que cal explorar-la donada la situació d'inacció de tants anys.

A més, es proposa que **inspecció** pot ser una figura que assumeixi el seguiment de l'aplicació de les lleis i protocols de coeducació, amb una formació prèvia.
- **Aspectes contextuais:** es comenten varis aspectes de context:
 - Les violències sexuals contra les dones i les persones que representen la dissidència estan dins i fora les escoles.

- Context de crisi econòmica: cal recordar que a les escoles hi ha famílies que no tenen cobertes les necessitats bàsiques i aquestes són la seva prioritat i això els significa una barrera per implicar-se a l'escola i per ocupar-se de com aplicar la perspectiva de gènere.
- **Xarxes socials:** avui en dia, les xarxes socials donen un gran accés a les criatures, ja des de ben petits, als continguts de vídeos i fotografies que reproduïxen, perpetuen i sovint potencien actituds i visions masclistes. Es comenta que cal presència de nous referents a les xarxes socials que mostrin opcions feministes i que un món amb igualtat és el desitjable i possible.